

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра _ _ банківської справи
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

Жердецька Л.В.

(підпис)

“ ”

2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності _072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
(назва магістерської програми)

на тему: **«Конкурентні переваги банків на фінансовому
ринку»**

Виконавець:

Студентка ЦЗВФН
Харченко Татьяна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник:

_ д.е.н., професор _
Кузнєцова Людмила Вікторівна
(науковий ступінь, вчене звання)
(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Харченко Т. «Конкурентні переваги банків на фінансовому ринку».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою професійного спрямування.

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі обґрунтовано, що банківський менеджмент має оперативно реагувати на негативний вплив факторів зовнішнього середовища, формувати та реалізовувати стратегії підвищення своїх конкурентних переваг, які здатні позитивно виокремити їх у конкурентному середовищі. Доведено, що ефективне управління конкурентною позицією банку може забезпечити стійкий фінансовий стан банку та слугувати основою формування його конкурентної стратегії. Проведено оцінку конкурентних позицій банків України у конкурентному середовищі та визначено можливість зробити прогноз щодо їх змін у майбутньому.

У дослідженні узагальнено теоретичні підходи до визначення конкурентних переваг банків в умовах конкуренції; проведено аналіз конкурентних позицій вітчизняних банків на фінансовому ринку, запропоновано пропозиції щодо вдосконалення процесів формування конкурентних переваг банків України.

Ключові слова: конкуренція, фінансовий ринок, банки, конкурентні переваги, депозити, кредити.

ANNOTATION

Kharchenko T. "Competitive Advantages of Banks in the Financial Market".

Qualification work for the Master's Degree in the specialty 072 Finance, Banking and Insurance for the Master's Degree Program.

Odessa National Economic University. - Odessa, 2019.

The paper argues that banking management should respond promptly to the negative impact of environmental factors, formulate and implement strategies to enhance their competitive advantage, which can positively distinguish them in a competitive environment. It is proved that effective management of a bank's competitive position can ensure a stable financial position of the bank and serve as a basis for shaping its competitive strategy. The competitive positions of Ukrainian banks in the competitive environment have been evaluated and the possibility of forecasting their changes in the future has been determined.

The study generalizes theoretical approaches to determining the competitive advantages of banks in a competitive environment; the analysis of competitive positions of domestic banks in the financial market, proposes to improve the processes of formation of competitive advantages of Ukrainian banks.

Keywords: competition, financial market, banks, competitive advantage, deposits, loans.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ БАНКУ	
1.1 Конкурентоспроможність сучасного банку: теоретичні аспекти, необхідність розвитку	5
1.2 Взаємозв'язок сталого розвитку банків з конкурентними перевагами	18
1.3 Чинники конкурентної переваги	26
Висновки до першого розділу.....	32
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ НА ДЕПОЗИТНОМУ ТА КРЕДИТНОМУ РИНКАХ	
2.1 Аналіз сучасних тенденцій розвитку депозитного ринку України	34
2.2 Дослідження конкурентних переваг на депозитному ринку України.....	43
2.3 Конкурентна позиція банків на кредитному ринку Висновки до другого розділу.....	52 59
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ КОМПАНІЯМИ	
3.1 Методичні засади визначення цільового рівня конкурентоспроможності банківських продуктів	61
3.2 Комплексна оцінка рівня конкурентоспроможності банку	72
Висновки до третього розділу.....	82
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86

ВСТУП

У боротьбі за клієнтів та прагненні залучити більше ресурсів фінансові установи стежать за фінансовою стійкістю та надійністю, розробляючи стратегію свого розвитку, що в кінцевому рахунку призводить до збільшення конкурентоспроможності. Підвищення конкурентоспроможності – це найвірніший спосіб досягнення головної мети існування будь-якої фінансової установи, в даному випадку, розглянуто таку фінансову установу, як банк.

У сучасних наукових дослідженнях, незважаючи на той факт, що конкурентоспроможність є важливим аспектом розвитку фінансової установи, – даній характеристиці послуг приділяється мало уваги. Проблема ефективної стратегії розвитку конкурентоспроможності має місце бути як на рівні окремої фінансової установи, так і на рівні економіки країни.

Обрана тема є актуальною для економічного розвитку в Україні та важливою для кожної фінансової установи, яка бажає досягти успіху, наприклад, - банку, який розвивається в сучасних, нестабільних умовах зовнішнього середовища, необхідний аналіз його діяльності та можливість передбачити зміни зовнішнього середовища – це невід’ємна умова для подальшої розробки послідовного плану дій з постановки цілей та їх реалізації.

Мета роботи полягає в узагальненні теоретико-методичних основ та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення підходів до управління конкурентоспроможністю послуг фінансових установ.

Мета дослідження призводить за собою необхідність вирішення в даній роботі наступних завдань:

- проаналізувати проблеми та перспективи розвитку послуг фінансових установ загалом та банківських послуг зокрема;
- дослідити методичний інструментарій оцінювання конкурентоспроможності банківських послуг;
- провести комплексну оцінку рівня конкурентоспроможності банківських послуг.

Об'єктом дослідження є процес управління конкурентоспроможністю фінансових установ та зокрема - банківських послуг.

Предмет дослідження – теоретичні засади та методичне забезпечення процесу управління конкурентоспроможністю фінансових установ.

Інформаційну основу та теоретичну базу дослідження становили: законодавчі та нормативні акти, монографічні дослідження, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, періодична економічна література, офіційні матеріали Національного банку України, фінансова звітність ПАТ КБ «Приватбанк», індукція та дедукція, аналіз та синтез.

Для обробки кількісної інформації та аналізу інформації, що були отримані в процесі дослідження, була застосована комп'ютерна програма Microsoft Excel.

Висновки

Вітчизняний банківський сектор за період свого розвитку пройшов довгий шлях перетворень – від формування засад функціонування дворівневої системи та нагляду до сучасної діяльності під впливом глобалізації, інформаційних та комунікаційних технологій. У той же час, на кожному з періодів розвитку залишалась нерозв'язаною проблема досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності між вітчизняними банками, а в останні десятиріччя – на міжнародних фінансових ринках.

Однією з об'єктивних причин зазначеного слід визначити недовготривалу історію існування дворівневої банківської системи в Україні, що пояснює низьку здатність до розробки та впровадження ефективних методів управління, особливо – стратегічного. Крім того, негативний вплив на конкурентоспроможність вітчизняних банків мали фінансова глобалізація та світова економічна криза 2007-2009 рр., а також сучасні кризові явища в економіці України. Зазначене потребує подальшого розвитку теоретичних положень та методологічних засад управління конкурентоспроможністю банків.

Найважливіша сучасна характеристика якості внутрішнього середовища банку – це наявність знань. Знання, які дозволяють прогнозувати зміни, створювати інновації й приймати правильні стратегічні рішення, формують ті самі конкурентні переваги, до яких прагне банк.

Відмітимо, що в XXI столітті здатність створювати, обмінюватися й збільшувати знання поступово змінює володіння або контроль над активами як основне джерело конкурентної переваги. Сьогодні ні фінансові ресурси, якими б важливими та коштовними вони не були для банку, ні бізнес-процеси, у яких відбувається взаємодія ресурсів і створюється вартість, не мають такого значення, яке особлива, недоступна у певний час для копіювання банками-конкурентами наявність фахових знань.

Конкурентні переваги для сучасного банку – це властивості характеристик та бізнес-процесів надання клієнтам банківських продуктів або послуг, які формують

на фінансовому ринку певні переваги перед своїми прямими конкурентами. Ці характеристики (атрибути) можуть бути самими різними та відноситися як до самого банківського продукту, так і до додаткових послуг, які супроводжують базовий, а також і до збуту та продажу комплексних пакетів банківських послуг.

В структурі обсягів кредитних коштів банківського сектору України станом на 01.01.2019 р., змінилось співвідношення розмірів операцій між фізичними особами та суб'єктами господарювання в порівнянні з 01.01.2018 р. – зросла частка кредитів, наданих фізичним особам (до 19% наприкінці 2018 року в порівнянні з 16% наприкінці 2017 року) та зменшилась частка кредитів, наданих суб'єктам господарювання (до 80% наприкінці 2018 року в порівнянні з 83% наприкінці 2017 року). Заслужує на увагу різке зниження операцій по кредитуванню державних органів влади та небанківських фінансових установ (до 1%). Натомість комерційні банки активно приймають участь у формуванні власного інвестиційного портфелю та забезпечення резервів по активним операціям.

Бенчмаркінг депозитної діяльності – це не тільки співставлення депозитних показників з показниками інших банків, а й вивчення та застосування успішного досвіду розробки та впровадження депозитної політики інших банків. Кожний етап розробки депозитної політики передбачає застосування окремого виду бенчмаркінгу, який здійснюватиме ефективний вплив на кожен окремо взятий етап.

Конкурентоспроможність банків залежить від багатьох факторів – переліку фінансових послуг, їх цін та якості, задоволеності клієнтів та ін. У роботі представлено комплексний аналіз теоретичних аспектів конкурентоспроможності фінансових установ та послуг, що вони надають на прикладі найбільш чисельних представників ринку фінансових послуг – банків. Посилення конкуренції відбувається в умовах фінансової нестабільності, а також значного зниження рівня довіри клієнтів до банківських установ. Саме конкуренція у банківському секторі спонукає до розширення спектру продуктів та послуг вищої якості та за доступними цінами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. FitchRatings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fitchratings.com>.
2. *Moody's Investors Service* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.moody's.com/>
3. Аналіз банків України: огляди, графіки, факти. URL: <http://bankografo.com>
4. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І.М.Парасій-Вергуненко та ін. ; за ред. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2004. – 599 с.
5. Аналіз діяльності комерційного банку / за ред. Ф. Ф. Бутинця, д-ра екон. наук, проф. А. М. Герасимовича. – Житомир : Рута, 2001. – 384 с.
6. Бадак Л. С. Конкурентоспособность коммерческого банка : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.10 / Бадак Людмила Сергеевна. — Иваново, 2002. — 220 с.
7. Базадзе К. Методологічні засади та практичні аспекти оцінки конкурентоспроможності банків (на прикладі банків у Харківському регіоні). /Соціально-економічні проблеми і держава. 2013. Вип. 1(8). С. 44-53.
8. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; за ред. А. М. Мороза. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 476 с.
9. Бихова О. М. Класифікація видів бенчмаркінгу в системі управління банками. Економіка розвитку. 2014. № 3. С. 15 – 18.
10. Бланк И. А. Управление финансовыми ресурсами / И. А. Бланк. – М. : Омега-Л, 2010. – 768 с.
11. Болгар Т. М. Сучасний фінансовий стан банківської системи України / Т. М. Болгар // Академічний огляд. – 2011. – № 2 (35). – С. 86–92.
12. Борисов А. Б. Великий економічний словник / А. Б. Борисов. – М.: Книжковий світ, 2003. – 895 с.
13. Васильєва Т. А. Діяльність банківських установ на ринку інноваційного інвестування: методологічні засади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Т. А.

Васильєва. – Суми, 2008. – 38 с.

14. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційного банку / О. В. Васюренко, К. О. Волохата. – К. : Знання, 2006. – 436 с.

15. Вовк В.Я. Матричні моделі аналізу діяльності конкурентів на кредитному ринку. Вісник Університету банківської справи НБУ. 2011. № 2. С. 220-227

16. Водолазська О.А. Банківські операції : навчальний посібник / О. А. Водолазська, М.В. Головачук. – К.:Знання, 2014. – 324 с.

17. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України : монографія / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Х. : Константа, 2006. – 272 с.

18. Головин Ю. В. Банки и банковские услуги в России: вопросы теории и практики / Ю. В. Головин.— М. : Финансы и статистика, 1999. — 459 с.

19. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

20. Дем'яненко М. Я. Фінансовий словник-довідник / М. Я. Дем'яненко, Ю. Я. Лузан. – К. : ІАЕУААН, 2005. — 507 с.

21. Деєва Н. М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / Н. М. Деєва, О. І. Дедіков. – К. : ЦУЛ, 2007. – 328с.

22. Дребот Н.П. Сутність конкурентоспроможності та оцінка конкурентної позиції банку на ринку депозитних послуг. Вісник Університету банківської справи НБУ. 2009. № 2. С. 94-99.

23. Забродський В.А. Діагностика фінансової стійкості функціонування фінансово-економічних систем : навчальний посібник / В. А. Забродський, М. А. Кизим. – Х. : Бізнес Інформ, 2011. – 108 с.

24. Заруба Ю. О. Конкурентоспроможність комерційного банку / Ю. О. Заруба // Фінанси України. – 2001. – № 2. – С. 119–124.

25. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: навчальний посібник [Текст] / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва. - Одеса: Атлант, 2014. - 484 с.

26. Зверяков М. І. Пізнавальний потенціал політичної економії [Текст] /

М. І. Зверяков // Економічна теорія . – 2012. – № 3. – С. 5–14.

27. Индекс ставок по депозитам физических лиц URL: <http://index.minfin.com.ua/index/deposit/>
28. Іванова Т.Г. Оцінка конкурентної позиції банків України. Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. 2014. № 1
29. Кириченко О. А. Банківський менеджмент / О. А. Кириченко, І. В. Гіленко, С. С. Роголь. – К. : Знання-Прес, 2012. – 438 с.
30. Коваленко Я.В., Шевцова О.Й. Конкурентна позиція банку: стратегічно-інноваційні аспекти. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2011. Вип. 5(3). С. 101-108.
31. Козьменко С. М. Стратегічний менеджмент банку: навч. посібник/ С. М. Козьменко, Ф. І. Шпиг, І. В. Волошко. – Суми: Університетська книга, 2003. – 354 с.
32. Корнилюк Р. Присутність іноземних банків в Україні – 2014-2016: URL:<http://bankografo.com/prisutnistinozemnih-bankiv-v-ukrayini-2014-2016.html>
33. Крамарчук С., Лубкей Н. Визначення сутності поняття бенчмаркінгу. Галицький економічний вісник. 2013. № 4. С. 229 – 234.
34. Крухмаль О. В. Конкурентоспроможність банку та банківського продукту: фактори впливу та оцінка / О. В. Крухмаль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3023>.
35. Кузнєцова Л. В. Роль принципів організації фінансів банку у створенні його фінансових резервів / Л. В. Кузнєцова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2009. – № 1 (4). – С. 100–103.
36. Кулінічев П.К. Оцінка факторів впливу на конкурентну позицію підприємства. Вісник НТУ «ХП». 2013. № 45(1018). С. 69-75.
37. Леонов С. В. Оцінювання конкурентоспроможності кредитних послуг банків для юридичних осіб [Електронний ресурс] / С. В. Леонов. – Режим доступу : http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/34262/1/S_V_Leonov_M_G_Oleshchuk_Evaluation_of_the_competitiveness_of_banks_lending_services_for_legal_entities.pdf.
38. Лютий І. О. Банківський маркетинг: підручник / І. О. Лютий, О. О. Солодка. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – С. 93–95.
39. Лютий І. Фінансова стабільність банків як основа розвитку ринку

фінансових послуг / І. Лютий, О. Юрчук // Вісник НБУ. – 2005. – № 4. – С. 39-⁹³
43.

38. Матлага Л. О., Васирина П.В. Проблеми та тенденції розвитку депозитної політики банківських установ. Економічний аналіз. 2014. Том 15. № 1. С. 274 - 283
39. Мельниченко О. Питання захисту конкуренції у сфері банківської діяльності [Електронний ресурс] / О. Мельниченко. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=872>.
40. Митрофанов Г. В. Аналіз діяльності банку : підручник / Г. В. Митрофанов, Н. С. Барабаш, Г.О.Кравченко. – К. : Київський держ. торговельно-економічний ун-т, 1999. – 152 с.
41. Михальчинець Г.Т. Сучасні тенденції розвитку депозитного ринку України. Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука». 2018. Випуск 24(1). С. 277 – 285
42. Мірошніченко О. В. Механізм забезпечення конкурентоспроможності банку : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Мірошніченко Олеся Володимирівна. — Суми, 2011. — 260 с.
43. Націоналізація та ПриватБанк. URL:: <http://minfin.com.ua>.
44. Осадчая И. М. Экономика. Толковый словарь / И. М. Осадчая. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 356 с.
45. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua>
46. Офіційне інтернет-представництво Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/control/uk/index>
47. Офіційний сайт ПАТ КБ «ПриватБанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://privatbank.ua>.
48. Офіційний сайт АТ «Райффайзен Банк Аваль». URL: <https://www.aval.ua/ru>
49. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/company/aval/rating/>
50. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://www.bank.gov.ua>

51. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://www.bank.gov.ua>
52. Панова Г. С. Анализ финансового состояния коммерческого банка / Г. С. Панова. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 272 с.
53. Попова Л. О. Банківська конкуренція на депозитному ринку: оцінка та вплив на маркетинговий механізм / Л. О. Попова, І. Ю. Тарасов / БізнесІнформ. – 2014. – № 8. – С. 292–297.
54. Портер М. Э. Конкуренция : уч. пос. / М. Э. Портер. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2000. – 480 с.
55. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
56. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 № 2210-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
57. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 № 236/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.
58. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
59. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
60. Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі. Львів : Новий світ, 2009. 272 с.
61. Розкошна О.А., Бондаркова Д.В. Оцінка конкурентоспроможної позиції банків методом конкурентних переваг. Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». 2013. № 40. С. 341-344
62. Романенко Л.Ф. Стратегічний маркетинг, його зміст і структура / Л. Ф. Романенко // Маркетинг в Україні. – 2008. – № 4. – С. 51–55.

63. Усач Б. Ф. Аналіз фінансового стану банку як один з методичних прийомів аудиту / Б. Ф. Усач, М. А. Маркевич // Вісник університету банківської справи національного банку України. – 2008. – № 3. – С. 179–183.
64. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Издательско-книготорговый центр «Маркетинг», 2002. – 892 с.
65. Федулова Л. Управління конкурентоспроможністю банків в умовах трансформаційної економіки : монографія / Л. Федулова, І. Волощук. – К. : Наук. Світ, 2002. – 301 с.
66. Фінансовий портал Мінфін – Рейтинг банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.com.ua/banks/rating>.
67. Фомін І. Рейтингова оцінка комерційного банку в системі діагностики його конкурентоспроможності / І. Фомін // Вісник НБУ. – 2002. – №4. – С. 11–13.
68. Чмутова І. М. Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. / І. М. Чмутова, Ю. С. Тисячна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 308 с.
69. Шевцова О.Й., Сидорчук Н.О. Конкурентна позиція банку на кредитному ринку: методичні особливості оцінки. Науковий вісник Херсонського державного університету, 2017. №27. С.89 - 93
70. Юрчук О.М. Банківська система – основа конкурентного розвитку ринку фінансових послуг України / О. М. Юрчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 22. – С. 28–34.